

משמרת שלום

להנה"ק

רבי שלום מקוידינוב – ברייהין זצוק"ל

הלכות פורים

עם הערות ומו"מ בדבריו

יוצא לאור לרגל הכנסתו של נכדנו ני"ו בבריתו של אאע"ה
בן לחתננו הר"ר יוסף דב פוזן הי"ו ולבתנו תחי'

מנחם זילברפרב
זריצקי 3/8 ירושלים
052-7615156

m0527615156@gmail.com

ספר

משמרת שלום

כולל

דינים ומנהגים

מסודרים על פי סדר שלחן ערוך אורח חיים

הנחוצים לכל אדם מקומו עד שכבו, אשר יעשה אותם האדם
וחי בהם, בחול בשבתות ובמועדים, דבר יום ביומו, עם

טעמים ומקורים

מדברי חז"ל בתלמוד בבלי וירושלמי ופוסקים ראשונים ואחרונים
ומנהגי גאונים קדושים וצדיקים מפורסמים

מאת אדמו"ר הרב הגאון המפורסם בנן של קדושי עליון כקש"ת
מהור"ר שלום שליט"א

מקאידינאוו וכעת חוב"ק ברייהין יצ"ו

בעהמח"ס דברי שלום, עטרת שלום, הלולא רבה החדש, שם אחרון,
הגהות והערות לס' מדרש פנחס החדש

באאמו"ר הקדוש אור טמיר ונעלם איש אלוקים

מרן ר' ברוך מרדכי וצוקללה"ה אדמו"ר מקאידינאוו זי"ע ועכ"א

העתק נוסח שער הספר שנדפס בורשה בשנת תרס"א

הלכות פורים ובו ו' סעיפים

א במסכת סופרים (פי"ד הי"ח) איתא שהיה המנהג בישראל לקרות את המגילה במוצאי שבת ראשון של אדר עד "בלילה ההוא" ומוצאי שבת השני לפני

(א) במסכת* וכו' פי"ד הלכה י"ח, לפיכך נהגו לקרותה צמולאי שבת שמים וכו', ומיקרי היכי קרי, בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחד עד כלילה ההוא, וצמולאי שבת שניה קורין מצלילה ההוא עד ודובר שלום לכל

א. מסכת סופרים, הרמב"ן (בחידושי מגילה סופ"ג) כתב: היא גמ' ירושלמית, וכ"כ הרשב"א (ב"ב י"ג ע"ב) שהיא מקובלת בידן של ישראל שחיברו חכמים הראשונים, והרא"ש (הל' קטנות הל' ס"ת סי' י"ג) כתב שהיא התחברה בדורות האחרונים ולא הובאו מדבריה בתלמוד, יעויין בהקדמת מסכת סופרים (נוסחת הגר"א, ביאורי סופרים, מהדו' וסרשטיין) שהאריך בדעות הראשונים והאחרונים בזה. ושם הביא משו"ת אבקת רוכל (סי' כ"ח) שכתב: יש דברים שאנו מניחין דבר התלמוד ונוהגין כספרים אחרים, ואעידה לי עדים נאמנים וכו' שבתעניות וכו' אנו קורים ויחל כדברי מסכת סופרים וכו' והטעם לפי שאין דברים אלו תלויים בדבר איסור והיתר הרשות בדינו לקרות כדברי מי שיראה לנו שהוא יותר נכון ואע"פ שהוא נגד התלמוד, עכ"ל.

ב. יש להבין מה הכוונה במילה זו. ובכמה נוסחאות של מסכת סופרים ליתא. ובביאור סופרים (שבמהדו' קרן רא"מ) פירש דהיינו שקראו אותה בציבור, וא"נ פירש שקראו אותה שלא בציבור, היינו שכל הציבור קראו אותה כל אחד לעצמו ולא יצאו מפי הש"ץ. ועי' להלן הערה ג' בענין האיסור לימוד מקרא בלילה, ושבשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' ק"ב) התיר ללמוד מקרא בלילה כשלומדים בעשרה, שהיות והטעם הוא משום שבלילה זמן שליטת הדינים, על כן ת"ת דרבים נפיש זכותיהו ומעבירין את הדין ועושין עת רצון, ולפי זה מיושב. ובקובץ

הפורים מ"בלילה ההוא" עד סופה:

זרעו. והעתקתי זה, שמי סירלה לנהוג כן ינהוגי, כי מסתמא יס בזה טעמים רמים ונשגבים⁷. ושמעתי כי אחו"ז הרה"ק מו"ה ילחק זצ"ל

אור ישראל (חלק ל"א עמ' רכ"ו) הביאו שמנהג סקווירא שכל אחד אומר המגילה לעצמו בביתו לאחר חצות הלילה.

ג. יש לעיין, שהרי כתבו גורי האר"י הק' משמו שהזהיר שלא ללמוד מקרא בלילה, זולת בליל ששי, הובא בברכי יוסף (או"ח סי' רל"ח ס"ק ב'), ויעו"ש שהראה מקור לזה מדברי חז"ל במדרש.

ומה שתיקנו חז"ל לקרות את המגילה בליל פורים, אפשר שבליילה זה יכול לקרות מקרא, על פי מה שכתב בספר שער המצוות (פר' ואתחנן) שהטעם לאזהרת האר"י הקד' הוא משום שהוא מעורר בזה הדינים, ועל פי זה כתב שבלייל ששי מותר ללמוד מקרא משום שיום ששי מכין לשבת והרחמים מתעוררים בו, ולפי זה בודאי מותר לקרות מקרא בליל שבת ויו"ט, וייתכן לומר שהוא הדין בליל פורים. וכן נוהגים לקרוא משנה תורה בליל שמחת תורה, ותיקון ליל שבועות בליל שבועות, ושה"ש בליל הסדר, ולומר פסוקי שירת הים בליל שש"פ. ועל פי זה יש לעיין איך הדין במוצאי שבת.

אמנם בלקוטי יהודה (אסתר ט, לב) הביא על מה שאמרו בגמ' (מגילה י"ד ע"א) לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה, שתמה השפת אמת היכן פחתו חז"ל בקריאת המגילה ממה שכתוב בתורה, ותירץ השפת אמת שהכוונה היא לפי שאין למדים מקרא בלילה וחז"ל תקנו לקרותה בלילה, ובכך פחתו מדין התורה.

ובשו"ת יוסף אומץ (להחיד"א, סי' נ') נקט בפשטות שבכלל אזהרת האר"י שלא לקרות תהלים בלילה, דאל"כ היה לו לפרש בדבריו ולהוציא את התהלים מן הכלל, ועל פי זה נראה שהוא הדין לקריאת המגילה.

ד. ועל פי פשוטו יש לפרש שמתוך שיקרא את המגילה קודם ימי הפורים, יוכל להתבונן בנסים שנעשו בה וישמח כראוי בימי הפורים, וכעין שכתב בספר שמן המור למוהר"א אביוב זצ"ל (אסתר א', א') שמתעם זה אמרו לקרותה בלילה ולשנותה ביום, וז"ל: לכן ראו חכמים לעשות לה סמיכות ויתדות ויחזקהו במסמרים ובדברים ולהראות דלא מבעיא שהוא נס אלא שיש בזה ריבוי נסים זה אחר זה שכל פסוק ופסוק למסתכל בו ויש בתיבות רמזים כדברי

ב במגילה של אבא מארי זצ"ל היה לה עמוד בסופה:

מסקוורא היה נוהג ע"פ מסכת סופרים הג"ל:

(ב) במגילה וכו' כ"כ צ"ל יסוד וקורט העבודה (שער שנים עשר פ"ג), וז"ל: ויזהר מאוד לעשות צמגילה עמוד צסופה כי הוא דינא דגמרא והוצא

התורה עצמה שכולה שמותיו של הקב"ה, ולכן צריכה שרטוט כתורה ותפירה, וכן צריך לקרואה בלילה ולשנותה ביום שאם בלילה האדם לא יבין בה רק פשוטה לבד אחר כך ביום לבבו יבין ושב ורפא לו שיוסיף לקח טוב בהבנת הניסים אשר בכל פסוק ופסוק ולכן אמרו בגמרא שקריאתה זו הלילה שההלל הוא ענין הכרה וזכירת הנס וכאן סיפור המגילה כולה נסים, עכ"ל. ועי' להלן הערה 5 במנהג צאנז. עוד יש להוסיף, שבירושלמי אמרו שהמפרש בים והיוצא בשירה יכול לקרות מתחילת החודש, דכתיב "החודש אשר נהפך להם וכו'", ונפסק בשו"ע (סי' תרפ"ח ס"ז), ומבואר שכל החודש הוא זמנה. אך אין מובן, שא"כ מדוע קוראין גם שאר מגילות, והרי שם אין נס, ויל"ע שם.

ה. וכך מנהג סקווירא (עי' "לוח מעגל השנה" סקווירא, שהביא המנהג), ובקובץ אור ישראל (חל"א עמ' רכ"ו, בהערת המערכת) כתבו: וכאן המקום לציין מה שסיפר לנו כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א שכשישב אביו הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצ"ל קעסט אצל זקנו חותן חותנו הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל הלשין אחד מחסידי בעלזא לזקנו שהנכד החדש נהג במנהג מוזר זה וכששאלו הרה"ק מבעלזא זצ"ל על זה השיב כך נהג אביו הרה"ק רבי דוד"ל סקווירער זצ"ל, ועוד דומני שכך מבואר גם במס' סופרים. ובפעם הבאה שהיה אצל זקנו מבעלזא זצ"ל והיה שם כמה וכמה מבני המשפחה קרא לו זקנו ואמר לו ברבים אכן כך נמצא במסכת סופרים. (ומנהג צאנז, הובא בפתיחה למגילת אסתר "דברות חיים", שמסעודה שלישית של שבת מברכין חודש אדר ועד לסוף החודש מזמרים קודם ברכת המזון "שושנת יעקב", ויש שהסמיכו את המנהג לדברי המסכת סופרים, שעושים כן כדי להזכיר את עניינו של יום, במקום המגילה.

ו. היינו, מקום חלק לגלול את העמוד עליו, וחלק בראשה כדי שכשיגלול המגילה יכסה אותה בחלק. וראה מש"כ בהערות דלהלן כיצד עושים לפי הדעות האחרות.

בְּשׁוֹ"ע (או"ח סי' תרל"א ס"ז), הוצא ג"כ בכתבי האר"י ז"ל ע"ד סוד, עכ"ל. וכ"כ הגר"א בציאורו (ס"ד ו"ה וריכה וד"ה גס נהגו) שצריך לעשות עמוד בסופה, ע"פ. ועי' בהגהת הרמ"א ס"ד ובט"ז (ס"ק ז') דסדירא להו דטוב יותר שלא לעשות עמוד, וכן המנהג בעולם שלא לעשות, אך יחידי סגולה".

ז. נראה שרבינו חולק על בעל היסוד ושורש העבודה בהכרעת הדין, שביוש"ה כתב שיש לעשות עמוד בסופה הן מצד הדין והן מצד קבלת האר"י הק', ואילו רבינו נקט שמצד הדין טוב יותר שלא לעשות, ומצד הקבלה טוב לעשות, ועל כן כתב שעיקר ההלכה היא שלא לעשות ושיחידי סגולה הבאים בסוד ה' ינהגו כהאר"י ז"ל. ויסוד הנידון בהלכה, שר"ת כתב שכיון שמגילה נקראת ספר צריכה עמוד בראשה כס"ת, והיינו כמ"ש בב"ב (י"ג ע"ב) בס"ת המדובק עם נ"ך, וכ"כ הטור. אך התוס' (שם ד"ה ועושה) הפכו הגיר' שעושה עמוד בסופה, וכ"כ ההג"מ שיש לעשות במגילה לדעת ר"ת, וכך מסיק הב"י. ובדר"מ הביא ממהרי"ל שהמנהג בין האשכנזים שלא לעשות עמוד כלל. ובט"ז כתב שהטעם דכיון שיש מחלוקת בין הראשונים והאחרונים אם עמוד צריך להיות בתחילה או בסוף, על כן נהגו שלא לעשות כלל. ובלבושי שרד כתב שחלק בראשה עושין מפני ההכרח שיכסה את המגילה, ועכ"פ אין עושין עמוד מפני המחלוקת (ומשמע מדבריו שיש קפידא שלא לעשות בכה"ג, ולא כהט"ז שאין צריך לעשות, וצ"ב). ובדמשק אליעזר פי' בדברי הגר"א שתמה, שאם לא עושה ודאי יותר גרוע, שלכולי עלמא אינו עושה כדיון. ובמעשה רב (אות קע"ה) כתב: בשבת חוה"מ וכו' קורין המגילה בניגון וטעמים ממגילה הנכתבת בגליון כס"ת עם עמודים, ובתוס' מעשה רב (ס"ק ס"ח) כתב: והקפיד שיהא תפוס על עמודים, עכ"ל. ומשמע דהיינו עמוד גם בראשה וגם בסופה. וטעם המהרי"ל (דרשות הל' פורים ס' ע"ב) שהמנהג כמאן דאמר לא ניתנה אסתר לכתוב ע"פ הנבואה ולא נקראת ספר. ולכל הדעות מניחים חלק בראשה. כן כתב הלבושי שרד, ובמשנ"ב בשמו. והערוה"ש (ס"ז) נתן טעם למנהג שלא לעשות עמוד: נלע"ד בטעם העולם דבאמת בגמ' וירושלמי לא נזכר עמוד במגילה רק בשאר ספרים, וס"ל דכמו דשאר ספרים נגד ס"ת לפי שאין קריאתם תדיר נתמעטו בעמוד, כמו כן מגילה, שאין קריאתה רק פעם אחת בשנה א"צ עמוד כלל, ובימי הראשונים שעשו עמוד במגילה מפני שהיו לומדים בה לפרקים בעוד שלא היה דפוס בעולם, משא"כ אצלנו שהיא רק פעם אחת בשנה א"צ עמוד כלל.

ג כתב בדרך החיים (סי' קפ"ט ס"ב) שאבל, רח"ל, הקורא את המגילה יברך אחר [את] הברכות משום ברכת

הבאים בסוד ה' ינהגו כאר"י ז"ל.

ג) כתב וכו' הרב בעל דה"ח למד זה מחנוכה שהביא הט"ז (סי' תרע"א ס"ק ח') בשם תשובת מהר"מ מינץ (סי' מ"ג) דליל א' ידליק אחר הנרות משום שהחיינו. ולענ"ד שאין הנידון דומה לראיה, דפורים שאני דאבילות

ח. ועיין בארחות חיים (ספינקא, סי' תרצ"א ס"ק ו') שכתב בשם ספר נזירות שמשון שהחרד את דבר ה' יעשה כן, וכ"כ משנת הסופר (סי' כ"ח ס"ק י"ג) בשם ס' קול יעקב לבעמח"ס כף החיים. ובלקוטי מהרי"ח סתם שלא לעשות, וברשימות הגר"ח קנייבסקי שליט"א (בריש ספר פורים וחודש אדר) כתב שהחזו"א לא עשה עמוד בסופה. ועיין שלחן ערוך הזוהר (או"ח חלק י"ט סי' תרצ"א ס"ק י"ט) שהרחיב בביאור טעם האר"י ע"פ הסוד.

ט. וכתב הגאון רבי רפאל חייא פונטרימולי בספר מעם לועז על אסתר (הקדמה לפרק א' ד"ה דעו דף א') יעשה את המגילה בכתב נאה כמו שעושים את ספר התורה, ויעשה לה עמוד של עץ או של כסף או זהב, כפי שאמרו בשבת קל"ג התנאה לפניו במצוות, שאע"פ שאפשר לעשות לה עמוד של עץ מ"מ נוהגים לעשות עמוד של כסף או זהב בשביל חיבוב המצוה, ע"ש.

י. משום שברכת שהחיינו ראוי לברך מתוך שמחה, מהר"ם מינץ הנ"ל. ובמשנה ברורה (סי' תרצ"א ס"ק מ"ד) הוסיף לבאר שבזה מינכר שעת שמחה היא לציבור ועל כן אין כדאי שאבל ידליקם, וכוונתו, שלפיכך שייכת סברת המהר"ם מינץ דווקא במדליק בציבור ולא במדליק בביתו. ויש לעיין מדוע לא הורה המהר"ם מינץ שאחר יברך והאבל ידליק את הנרות, ואפשר שלא רצו לחלק את המצוה ומאחר שאדם אחר מברך אמרו שהוא גם ידליק, ועוד אפשר שכשם שהברכה היא שעת שמחה לציבור כך גם ההדלקה (ויעויין רמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ב שצריך אדם להזהר בהדלקת נר חנוכה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הא-ל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, ומבואר שעצם ההדלקה היא כהודאה להקב"ה על הנס, ולכך י"ל

**שהחיינו, שאין ראוי להוציא רבים בברכת שהחיינו.
ולענ"ד נראה דיותר טוב שלא יקרא את המגילה כלל.**

**פרהסיא חסור צו"כ וכפיצוך אחר והוא יקרא יהיה חזילות פרהסיא^ב, ועוד
דברכת המגילה הרצה מצרכין לעלמן כמ"ס צס' יסוד וסורס העבודה (סער**

שהיא שעת שמחה). וכמו כן יש לעיין לענין קריאת המגילה מדוע הורה הדרך החיים שאחר
יברך את כל הברכות ולא אמרו שהאבל יברך על מקרא המגילה ושעשה נסים, שאין בהן
שמחה, ואדם אחר יברך שהחיינו, ואפשר שלא רצו לחלק את הברכות, או שמא גם הברכות
נקראים שעת שמחה לציבור. ומש"כ רבינו שהרב בעל דה"ח למד את דינו מדברי הט"ז בשם
מהר"מ מינץ לענין חנוכה, אין זה מפורש בדברי הדה"ח, אלא שרבינו נקט כן משום שסבר
שם היה הדה"ח לומד את דינו מדברי המהרי"ל (שהובאו להלן) לענין הלל היה אוסר על
האבל גם לקרוא את המגילה, ולא רק לברך עליה, ובהכרח לומר שמקורו הוא מדברי
המהר"מ מינץ הנ"ל שנראה מהם שטעם הדין הוא רק משום הברכה ואין חסרון במה
שהאבל ש"ץ בשעה זו.

**יא. כמ"ש בשו"ע או"ח סי' תרצ"ו ס"ד בהג"ה, וביו"ד סי' ת"א ס"ז. ויעויין שו"ת בנין עולם
(סי' ל"ה) שהביא סברא זו, ותמה עליה שדווקא אבילות שבעה אינה נוהגת בפורים אבל
אבילות של י"ב חודש נוהגת בו, שאפילו בשבת ויו"ט נוהגת אבילות זו, וצ"ע.**

**יב. והיינו, שאם לא יקרא הוא את המגילה אלא יקרא אחר, אין בזה משום אבילות בפרהסיא.
ויש לעיין בזה, שאם האבל הוא בעל קורא קבוע נראה שהוא אבילות בפרהסיא שלא יקרא,
יעויין כע"ז בפת"ש (יו"ד סי' שצ"א ס"ק ד') בשם שו"ת אבני פז שאם שכח והיה בסעודת זכר
בליל שבת שרי ליה לילך למחר בשבת על סעודת ברית מילה, דאם לא ילך יהיה מילתא
דפרהסיא, וכתב ע"ז ואין זה ברור, וכע"ז באגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קס"א) שקרוב וידיד
רשאי לילך לברית, שיתחשב כאכילות בפרהסיא אם לא ילך. ואפשר שבאופן שהוא נמנע
גם מלקרוא את המגילה אין זה נראה כעבאילות בפרהסיא שיש לתלות שהוא נמנע מלקרוא
מסיבה אחרת (שהרי אין איסור לאבל לקרוא את המגילה, שגם מה שהביא רבינו להלן**

אך מי שמוחזק לקרוא את המגילה, ובפרט אם
הגון ביותר יקרא את המגילה ויברך בעצמו. וכן

שנים עשר פ"ד) שיותר טוב וראוי לזכך הזכרות לעצמן, ע"פ.

ומ"ש אך וכו', בסידור תפלה למטה להרמ"ק ז"ל הנדפס מחדש"י
ראיתי הגהה אחת על ספר דה"ח הנ"ל, וז"ל: הדין הזה לא נזכר
כאן בפוסקים רק הגאון המחבר למדו מחנוכה וכו', ובאמת נעלם
ממנו דברי שו"ת מהרי"ל (סי' כ"ז) לאכל אסור לעבור לפני התיבה

מהמהרי"ל הוא מנהג בעלמא), ורק במקום שמעשה האבילות הוא המעשה היחיד
שהוא עושה וצריך לפרש רק אותו הוי אבילות בפרהסיא.

יג. שכתב: בברכת המגילה אף גם זאת שסמוך לבו לא יירא מפינת מחשבה זרה יותר
טוב לאדם וראוי לברך בפני עצמו, בהיות כי מגודל חדוה ושמחת עוצם הנס
הפרטי נהרא פשטא בכל תפוצות ישראל עם קדוש שהש"ץ משורר ומנגן ברכת
המגילה ונמשכין בשיר כל תיבה מחברתה ומתוך כך יתבלבל כוונת השומע לצאת,
וע"כ ראוי שכל אחד יברך בפני עצמו והוא אומר על המוגמר כל ברכה בכוונתה
הראויה בעוד שהש"ץ מאריך בנגון כל ברכה וברכה, ויכול ג"כ לענות אמן בכוונה
עצומה אחר סיום ברכת הש"ץ, ודי בהערה זו, עכ"ל. ודברי רבינו צ"ב, דמה בכך
שהרבה מברכים לעצמם והרי עדיין חלק מהציבור יוצאים ידי הברכה מהש"ץ ויש
לאסור עליו לברך מחמתם. וכנראה שהוא סובר שמכיון שרבים מברכים לעצמם
אין זה נקרא שהוא מברך לציבור אלא לכמה אנשים פרטיים, והאיסור לאבל
להוציא את הרבים בברכת שהחיינו הוא רק כשהוא מוציא אותם כשהם ציבור
(שאז יתכן לומר ש"עת שמחה היא לציבור"). ומסתבר שדברי רבינו אמורים
במקום שרוב הציבור נוהגים כהיוש"ע ומברכים לעצמם, אבל אם רק מיעוט
עושים כן והרוב יוצאים ידי חובה מהש"ץ לא שייכת סברא זו.

יד. מהדורה זו לא מצויה לפנינו.

נהירנא שאחי הרב בשנה ראשונה שאחר פטירת א"מ ז"ל קרא את המגילה ובירך בעצמו:

בקריאת המגילה, ע"ש^{טו}, וא"כ אין מציאות כלל לדין זה, דאם יס' אחר
שיודע לקרות אסור לזה לקרוא, ואם אין אחר מותר לו לצרף שהחיינו ג"כ,
דחד טעמא אית להו כמבואר בתשובת מהרי"ל, עכ"ל (ההגהה)^{טז}.

והנה, אין תשובת מהרי"ל לפני לעיין בו, אך פשוט צעיני דלחא חמיר
מתפילת ימים נוראין שהקלו בו אחרונים, עי' סערי תשובה (סי' תקפ"א ס"ק
ז') צ"ס הנודע ביהודה (או"ח סי' ל"ב)^{יז}, ובמטה אפרים שם (סע' כ"ד)^{יח},

טו. שכתב: לא יעבור האבל לפני התיבה בבוקר בעת הלל כי הקהל בשמחה כמו שבתות וימים
טובים, וכן (בין) [דין] קריאת המגילה, עכ"ל. וכך הביא בשמו השיירי כנסת הגדולה (יו"ד סי'
שצ"ט הג' טור ס"ק א').

טז. רבינו הביא את דברי בעל ההגהה משום תשובת המהרי"ל שהוזכרה בתוכם, אבל עיקר
דבריו של בעל ההגהה תמוהים, שכתב שאם אין אחר שיכול לקרוא את המגילה שאז יכול
האבל לקרוא, ממילא מותר לו גם לברך שהחיינו, דחד טעמא אית להו. ותמוה, שהרי גם
אם אין אחר שיכול לקרוא את המגילה, ודאי שיש מי שיכול לומר את הברכות, ובמקום זה
נכונים דברי בעל הדעה"ח שהאבל יקרא את המגילה ואחר יאמר את הברכות. אכן, צדקו
דבריו של בעל ההגהה שמסתימת דברי בעל הדעה"ח נראה שלא ראה את דברי המהרי"ל
וסבר שמותר לאבל לקרוא את המגילה גם כשיש אחר שיכול לקרוא.

יז. בשע"ת העתיק מהנו"ב ש"מה שמנהג בקצת מקומות שלא להניח אבל להיות ש"ץ בימי
סליחות ועשי"ת, לא נתפשט מבעלי תורה, ואפילו יוה"כ אינו איסור רק מנהג בעלמא, ע"ש
בח"א סי' ל"ג, ועיקר דברי הנו"ב באים לומר שהאבל יכול להתפלל בימי סליחות ועשי"ת,
ועל ימים אלו הוא שכתב שבמקומות שנוהגים כן לא התפשט המנהג מבעלי תורה, אבל

ד ביום היו קורין את המגילה בתפילין דר"ת:

וזפרט גבי קריאת המגילה שלא הזכירו הפוסקים כלל רק בתשובת מהרי"ל ודאי יס להקל טפי, ע"כ כתבתי בפנים אך וכו"ט:

(הדרת שלום, מהדו"ב ד) ביום וכו' נראה לענ"ד הטעם לתפילין דר"ת הוא מוחין לאבא כידוע, והמגילה הוא אור יסוד אבא כידוע?

המנהג שלא להתפלל ביוה"כ ור"ה הוא מנהג נכון (כמו שכתב הש"ך ביו"ד סי' שע"ו ס"ק י"ד), אלא שמ"מ אינו אלא מנהג בעלמא ולא איסור מן הדין.

יח. שכתב שאם אין שם ש"ץ אחר הגון כמותו, כגון בקול ערב או שהוא גדול בתורה ובמעשים טובים, מוטב שיהיה האבל ש"ץ כיון שהוא הגון יותר (וכ"כ הש"ך שם, בשם מהר"י וייל שבדליכא דעדיף מיניה מותר), ויעו"ש במה שהקל עוד.

יט. היינו, שמה שכתב רבינו בפנים שאם הוא הגון יותר יקרא את המגילה, הוא נלמד מימים נוראים, וכמו שהביא מהמטה אפרים שבליכא אחר הגון כמותו יתפלל האבל (ועיין שו"ת בנין עולם סי' ל"ה שכתב גם הוא כן, והביא ראיה לזה ממה שכתב הש"ך הנ"ל שאם אין אחר הגון כמותו יכול האבל להתפלל בשבתות וימים טובים, והרי ביו"ט מסתמא יקרא ההלל, ויברך ג"כ על ארבעת המינים ביו"ט הראשון של סוכות, ובהכרח, שבדליכא אחר אין קפידא גם על ברכת שהחיינו), וכאן הוסיף רבינו וחידש שאם האבל הוחזק בכך יתפלל גם אם יש אחר הגון כמותו, משום שמסתבר שהאיסור לאבל לקרוא את המגילה קל יותר מהאיסור להתפלל בימים נוראים ואין להחמיר בו כפי שמחמירים בהם.

כ. כתב המג"א (סי' תרצ"ג ס"ק ב') שאין לחלוץ התפילין עד לאחר קריאת המגילה, דדרשינן (מגילה ט"ז ע"ב) ויקר אלו תפילין, ומקורו מספר מנהגים, והובא במטה משה. והיה מקום

ה אבותינו הק' היו עושין סעודה גדולה ביום, [ו]מכל מקום היו עושין סעודה גדולה אח"כ בלילה גם כן

(ה אבוה"ק וכו' הנה עיקר סעודת פורים היא סעודה ראשונה^{כא}, ואפילו הנוהגים להתחיל סעודה שניה מצעוד יום גדול מכל מקום כריכים לכוין

לומר שמאחר שלעיקר ההלכה ע"פ נגלה נקטו הפוסקים (או"ח סי' ל"ד ס"א) שתפילין של רש"י הם עיקר, יש לקיים את מנהג הנחת התפילין בשעת המגילה בתפילין אלו (וכעין שכתב הפמ"ג סי' ל"ד משב"ז ס"ק ב' שאין לחלוץ תפילין של רש"י ולהניח תפילין דר"ת לאחר קדושה של י"ח, משום דברי הרמ"א סי' כ"ה סעי' י"ג שאין לחלוץ תפילין עד שאמר בהם ג' קדושות וד' קדישים, והיינו שהפמ"ג סובר שיש לאומרם בתפילין של רש"י דוקא), אבל מנהג רבותינו הק' אינו כן אלא להניח תפילין דר"ת בשעת הקריאה, ואפשר שטעמם הוא משום דעת המקובלים שאלו ואלו דברי א' חיים, גם של רש"י וגם של ר"ת, ועל כן אפשר לקיים את העניין של "ויקר" אלו תפילין בתפילין דר"ת. ובלא"ה צריך לפרש כן בדעתם, דאל"כ הא"כ יכולים לחלוץ התפילין של רש"י קודם קריאת המגילה והרי עדיין לא אמרו בהם ג' קדושות וד' קדישים, ועל כרחך משום שאלו ואלו דברי א' חיים (ויעזיב אות חיים ושלום סי' כ"ה ס"ק ח' שכתב כן לעניין המניחים תפילין של ר"ת בחזרת הש"ץ, אלא שהוא הקשה על זה שהרי מחמירים מספק פלוגתא שלא לעשות מתפילין של רש"י לר"ת ולהיפך, וא"כ מוכח שאין נוקטים כדברי המקובלים להלכה, מכל מקום זה דקדישים וקדושות בתפילין, שאינו רק מדברי המקובלים, ולשיטתם שניהם אמת, על כן מצטרף מה שאמר בשניהם. ובדעת רבוה"ק נצטרך לומר דה"ה לענין "ויקר" אלו תפילין ג"כ שאינו דין מעיקר ההלכה אלא עניין בעלמא, יש לנקוט כדעת המקובלים שאלו ואלו דברי א' חיים). ועיין שו"ע הגרש"ז (הוספות עמ' תשכ"ח) שכתב: ביום גם שמיעת וקריאת המגילה בתפילין דרש"י, ובציונים שם (אות ט'): דלא כמנהג המובא במשמרת שלום סי' נ' ס"ד שביום היו קוראין את המגילה בתפילין דר"ת.

כא. היינו, שמנהגם היה לאכול בפורים שתי סעודות, האחת בשחרית והשניה בסוף היום. ונראה שהטעם משום דברי השל"ה (מגילה, ד"ה פורים) שהובאו בא"ר (סי' תרצ"ה ס"ק ד') ששובח מי שעושה סעודה בשחרית, וכתב על כך בפמ"ג (שם א"א ס"ק ה'): וכן אני נוהג.

לנאת מלות סעודת פורים בסעודה ראשונה^{כב} כי רוב הסעודה לריכה להיות ביום כמ"ס הרמ"א בהגה"ה סי' תרל"ה סעי' ז'. על כן אצוה"ק שהיו מאריכין בסעודה ראשונה עד סמוך לערב לא חשו כלל מה שלא היו מתחילין סעודה שניה מצעוד יום.

אך לכאורה פלא, סעודה זו מה טיבה כיון שהיו מתחילין אחר ערבית כמה שעות כלילה ואין אומרים "על הנסים" בברכת המזון^{כג}.

ונראה לענ"ד הטעם, מחמת כי בסעודה ראשונה אין הדעת כלולה מחמת

וכך כתב בסידור הרש"ש (הביאו הכף החיים שם ס"ק כ"ג) שיש להזהר ולהזדרז לעשות סעודה אחר תפילת שחרית לכמה טעמים שידועים לי וכו'. ובסעודה זו יוצא ידי מצות סעודת פורים, כך כתבו הט"ז (סי' תרצ"ג ס"ק ב') והמג"א (סי' תרצ"ה ס"ק ט') שגם לדעת הסוברים שאם שכח לומר על הנסים בברכת המזון חוזר ומברך, אם לא אמר על הנסים בסעודה השניה אינו חוזר, משום שכבר יצא ידי סעודה בסעודה הראשונה ואינו מחוייב לאכול שוב, והביאם המשנ"ב (שם ס"ק ט"ו).

כב. הפוסקים נחלקו האם מצוות דרבנן צריכות כוונה או שא"צ כוונה, שבשו"ע (או"ח סי' ס' ס"ד) פסק שמצוות צריכות כוונה, הן מצוות דאורייתא והן מצוות דרבנן (כך מוכח בדבריו בכמה מקומות), ובמג"א (שם ס"ק ג') כתב בשם הרדב"ז שמצוות דרבנן א"צ כוונה, ונראה שכך נוקט רבינו להלכה (בהדרת שלום סי' ל"ה, הוספה בענין חרוסת, בסוף). וא"כ צריך לפרש שמה שכתב כאן שצריך להתכוין לצאת הוא משום שגם מצוה דרבנן לכתחילה בעי כוונה, כמש"כ רבינו שם, וכ"כ במשנ"ב (שם ס"ק ז').

כג. קצת צ"ב מדוע הוסיף רבינו בקושייתו שאין אומרים "על הנסים" בסעודה זו. ועיין מה שהבאנו בהערה הבאה בשם ההעמק שאלה, שנראה שרבינו סובר כמותו, שמחוייב הסעודה לומר על הנסים בברכת המזון ולהודות ולשבח בכך על הנס, א"כ הקשה רבינו שמאחר שאין אומרים בסעודה זו על הנסים על כרחך שאין מתקיים בה מצות סעודת פורים.

כי לריך לשחות יותר מלימודו ואי אפשר לעסוק כל כך בשירות ותשכחות^{כד}, גם, כי העולם טרודים ביום ואי אפשר להתקבץ יחד. על כן עושים עוד סעודה בלילה שמאריכין בה ועוסקין בשירות ותשכחות באסיפת חברים^{כה}, ולזה יש תשלומין בלילה.

גדולה מזו, דפורים שחל בשבת דעת הירושלמי (מגילה פ"ג ה"ד) לעשות הסעודה ביום ראשון, וכן פסק בשו"ע (סי' תרפ"ח סעי' ו'), הגם שהוא בט"ז לחודש [ו]ולא יעבור כתיב סבירא ליה שזה דוקא לענין קריאת המגילה

כד. מבואר בדברי רבינו שמעיקר מצות הסעודה לומר בה שירות ותשבחות, ומקור לדבריו מהשאלות (ויקהל, שאילתא ס"ז) שכתב: דמחייבין דבית ישראל למיכל ומשתי בפוריא ואודויי ושבוהי קמי שמיא על כל ניסייא דעבד לן, ובהעמק שאלה ביאר שכוונתו שמחוייב לומר על הנסים בברכת המזון כדי להודות ולשבח בסעודה (ושעל כן אמירת על הנסים בברהמ"ז מעכבת גם אם אינה מעכבת בתפילה, יעויין מג"א סי' תרצ"ה ס"ק ט' שהקשה כן, ולהנ"ל מיושב), או שמחוייבים לומר שירות והודאות על האכילה, וכמו שכתב האבודרהם לפרש הא דאיתא בגמ' חייב אדם לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דהיינו שהיה שיר מיוסד על בתים והיה בית אחד מסיים ארור המן ובית אחד ברוך מרדכי, והוא נצרך לשוררו בדעתא צילתא, ע"כ דברי האבודרהם, הרי שע"פ דינא דגמרא יש לשורר על האכילה, ע"כ דברי ההעמק שאלה, וכדבריו כתב בספר חמדת אריה (סי' כ' ס"א) בביאור דברי הבה"ג שלשונו כלשון השאלות. וע"כ סובר רבינו שכיון שטרודים ביום ואין יכולים לקיים חובה זו בזמנה, משלימין אותה בלילה.

כה. ומן הראוי לקיים הסעודה באסיפת חברים, כמו שכתב בסדר היום (סוף סדר פורים): יקבץ כל אנשי ביתו וחבריו דכי אדם יושב גלמוד יחידי אי אפשר לשמוח כראוי, הביאו בא"ר (סי' תרצ"ה ס"ק ד') ובמשנ"ב (שם ס"ק ט'), וכתב הא"ר (שם ס"ק י') שדין זה נלמד מהגמ' (מגילה ז' ע"ב) אביי ורב חנינא מחלפי סעודתייהו להדדי, שפירש רש"י (שם) זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חבריו עמו (וכעין זה כתב בחדושי אנשי שם על הרי"ף בביאור דברי רש"י: ודאי היו משלחין מנות בלאו הכי, ואתא לאשמועינן בזה שעשו כן לשמחה יתירה כדי להרבות בשמחה בסעודת מרעים ולא שיהא משמח כל איש ואיש בביתו לבדו, ומזה נראה שנשתרבב המנהג שהולכים בחבורות מרעים מבית לבית ואוכלין ושותין).

אבל הסעודה יש לה תשלומין אפילו ביום שאחר פורים לגמרי^{כז}, כל שכן בנידון דידן שילא בסעודת פורים ביום, שיש מקום לסעודת הלילה לתשלומי הענינים שאי אפשר ביום^{כח}.

ועי' סי' תקנ"ט במ"א ס"ק י"א שכתב, וז"ל: ועכשיו נתפשט המנהג שרוב הסעודות עושין בלילה וכו' עכ"ל, ע"ש^{כח}.

ויעויין גם רש"י על המגילה (ט', כ"ח): משפחה ומשפחה, מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו.

כו. שכ"כ הר"ן (עהרי"ף מגילה ג' ע"א מדפי הרי"ף), שהמיעוט של "ולא יעבור" מתיחס רק לקריאת המגילה, שכלפי מה שנתנה תורה זמנים אחרים מי"ד וט"ו, לבני הכפרים, הוצרך לפרש שמשום יום הכניסה מקדימין ולא מאחרין, ולפיכך אמר "ולא יעבור" לאפוקי שיתסר ושיבסר, הילכך כשם שההקדמה אינה אלא לקריאה ולא לשמחה כך מה שאמר הכתוב "ולא יעבור" היינו לקריאה אבל לשמחה לא דיבר הכתוב כלל, עכ"ל.

כז. דברי רבינו צריכים ביאור, שאף שהפסוק של "ולא יעבור" אינו ממעט את שאר עניני הפורים אלא רק את קריאת המגילה, עדיין קשה מנא לן שיהיה להם תשלומין בלילה שלאחר הפורים. ומה שאמרו בירושלמי שט"ו באדר שחל בשבת עושין סעודה ביום ראשון, הוא משום שידעין מקרא שאין לעשותו בשבת, וכדי שלא לבטלו מוכח שתיקנו שיעשוהו בראשון, משא"כ שירות ותשבחות על הסעודה אין הוכחה שיהיה אפשר לעשותם בלילה ט"ו. ואפשר שלמדו חכמים מדין זה שגם בשאר המצוות של פורים אפשר לעשות להן תשלומין בלילה. ונראה שהתשלומין האלה אפשר לעשותם רק במקום שנאנס ולא קיים את המצוה בזמנה, כגון סעודת פורים שאי אפשר לעשותה בשבת ושירות ותשבחות דפורים שאי אפשר ביום שטרודין בו, וע"כ תיקנו להם תשלומין, אבל אין יכול לעשות לכתחילה את עיקר הסעודה בלילה, שאין הוא אנוס בזה והוא יכול לעשות הסעודה ביום. ונראה עוד, שגם התשלומין של הסעודה שהיו עושין, אפשר לעשותה רק בליל ט"ו ולא בזמן אחר, ויש לעיין אם יכולים לעשותה למחרת, ביום ט"ו, כמו דין הירושלמי שהיו עושים הסעודה ביום שלמחרת פורים דמוקפין שחל בשבת.

כח. דברי המג"א אינם על סעודת פורים, אלא על סעודת מילה, וא"כ יש לעיין מה ההוכחה מדברי המג"א לענייננו. ואפשר שסבר רבינו שגם זמן סעודת מילה הוא ביום המילה, וא"כ

בשירות ותשבחות והיו מזמרינ בעצמן "הפודנו מיד מלכים וכו'" ומזמור "אילת השחר" ו"כל ברואי מעלה ומטה" כט בניגון המיוחד להם.

וכן ראיתי בצל"ה מס' מגילה שמציא בצס תה"ד (סי' ק"י), וז"ל: מלאתי בהעתק תשובה אחת וז"ל שמעתי מה"ר טוביא בצס ריב"א דכל מאכל שלוקחין החזרים^ל זה מזה אפילו שלא ברשות משום שמחת פורים בשעת קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים שהן שתי לילות ויום אחד וכו', ע"ש. הרי שקראו ליל סעודת פורים, נראה שהוא מנהג קדום לעשות סעודת פורים כלילה גם כן ולשמוח^{לא}.

מוכח שיש לסעודה תשלומין בלילה שאחריו, וממילא יש ללמוד דה"ה בסעודת פורים, וצ"ע.

כט. המיוחס למהר"ם אלשקר זצ"ל.

ל. בתה"ד לפנינו הנוסח: הבחורים, וכך העתיקו הב"י (סי' תרצ"ה), אבל בשל"ה מובא כמ"ש רבינו.

לא. ואמנם התה"ד עצמו ביאר בדברי ריב"א שהיו מתחילין הסעודה מבעוד יום כדי לקיים מצות סעודה ביום שהוא עיקר ונמשך ביה מאז בפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה וחשיך הכל סעודה אחת. והתה"ד סיים על כך: אף כי ישבתי מנהג זה מ"מ רבותי ואני אחריהם נהגינן עיקר סעודה בשחרית, כמדומה שכן נהגו בריינו^ס, עכ"ד. מכל מקום רבינו מפרש את דברי ריב"א שהיה המנהג הקדמון שהסעודה עצמה נעשית בליל ט"ו, וכפי דרכו שהיו עושים סעודה אחת ביום ויוצאים בה ידי סעודה, והסעודה השניה היתה נעשית בלילה כדי לעסוק בה בשירות ותשבחות.

ומאחי הרב ז"ל שמעתי ששמע מזקני ז"ל ששמע מזקנו הק' מו"ה אפר
מסטולין נ"ע קיץ לו סוד גדול בסעודת ליל ט"ו^{לב}.

אך אצוה"ק מחמת עבודת היום כמעט לא היו יכולים להתחיל סעודה
שניה מצעוד יום, אבל כגון אנו יותר טוב להתחיל מצעוד יום ולומר על
הנסים בצרכת המזון, וכן אני נוהג^{לב}.

(הדרת שלום, מהדו"ב) ויש עוד סמוכות לזה ממה שהביא המג"א בסי'
תרל"ה ס"ק ד' ב"ס התניא, וז"ל: הנשבע להתענות וכו' ויסעוד כלילה
אע"פ שמארה מן המובחר ביום וכו', ע"ש^{לד}. ובז"י הביא כן ב"ס רב האי,
ועיין מש"כ הפרי חדש על זה (ע"ב):

לב. ונפקא מינה מזה, שטעם רבינו לעשות הסעודה בלילה מחמת שיש תשלומין לשירות
ותשבחות בלילה שלאחריו, נראה שהוא שייך גם בערים המוקפים, שיעשו הסעודה בליה
שלאחריו, ואולי מחמת הסוד שיש לעשות סעודה בליל ט"ו יתכן שהוא לא שייך בערים
המוקפים שיעשו הסעודה בליל ט"ז, וצ"ע. ועיי' שו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סוף סי' ה')
שיישב המנהג להתחיל הסעודה סמוך לערב ועיקר הסעודה בליל ט"ו, שהוא משום שחייב
משתה ושמחה תקנו חכמים גם בט"ו ולא רק בי"ד, יעו"ש, וגם טעם זה שייך רק בליל ט"ו
לערים הפרזים ולא בליל ט"ז בערים המוקפות חומה מימות יהושע.

לג. בפשטות היה אפשר לפרש שהטעם לעשות כך הוא מחמת סברת התרומת הדשן (שהובא
בהערה הקודמת) שביאר את המנהג שנהגו להתחיל הסעודה מבעוד יום ולהמשיך אותה
בלילה שהוא משום שע"י זה חשיב הכל סעודה אחת שהתחילה ביום. ויותר נראה לפרש
שכוונתו שע"י שמתחיל את הסעודה ביום מתחייב לומר על הנסים בברכת המזון, ובכך
מקיים את הדין לומר שירות ותשבחות גם בסעודה זו, יעויין מה שהבאנו לעיל הערה 25
בשם השאלות וההעמק שאלה.

לד. אע"פ שמצוה מן המובחר ביום יעשה מה שיוכל, עכ"ל המג"א. ולשון רב האי שהובא
בבית יוסף: נשאל רבינו האי, מי שנשבע להתענות בפורים מהו. והשיב, אין כח במצות

ומנהגי להתחיל גם סעודה שניה מבעוד יום ולומר "על הנסים" בברכת המזון:

ידוע כי דעת הרמב"ם (פ"א ממגילה ה"ג) שציוס אינו חוזר ומצרך שהיינו על המגילה, וכן פסק הרב ז"י בשו"ע (סי' תרכ"ז ס"א) ורבינו הרב צסידור שלו.

ולכאורה קשה עליהם, להלל [כתב] הנודע ביהודה (קמא סי' מ"א) הוצא בצערי תשובה סי' תרפ"ז דקריאת הלילה הוא מדרבנן וקריאת היום מדברי קבלה^ל, וכ"כ המגיד משנה (פ"א מהל' מגילה ה"ג): אלל יס מן המפרשים שכתבו שעיקר הקריאה הוא ציוס ואע"פ שצירך זמן כלילה חוזר ומצרך ציוס, א"כ איך (סברא) [סברו] לומר שלא יצרך ציוס, וכן העיר הגאון הל' מהרמ"מ מלוצאוויתס נכדו צלמח צדק החדש (פסקי

פורים לדחות שם שמים, ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויוצא ידי חובתו, ע"כ. ורבינו הבין שכוונת רבי האי גאון והמג"א בשם תניא היא שיאכל הסעודה בליל ט"ו, אבל הפרי מגדים פירש שכוונתו היא על ליל י"ד, וכך נראה שהבין הפרי חדש, שפירש שהגאון סבר כדעת הי"מ שהובא בארחות חיים (הביאו הב"י סי' תרצ"ה) שמה שאמרו בגמ' (מגילה ד' ע"ב) סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו היינו כעין לילה, שאין אבוקה כנגדו דרך שמחה ויום טוב, ופירש הפר"ח דהיינו שאפילו בלילה אם עשאה באבוקה כנגדו יצא, וכך נראה שהבין האשכול (הל' פורים סי' ח') הביא תשובה זו, וכתב עליה: והאי אפשר לא ידענא, דרבא בהדיא אמר דאינו יוצא בה, ע"כ. ולפי זה אין מרבי האי גאון ומהתניא כל ראה לענייננו, וצ"ע.

לה. וכן כתב הטורי אבן (מגילה ד' ע"א ד"ה כגון).

דינים ח"צ בליקוטים^ל.

ונראה לענ"ד להמליץ בעדס, דהנה בגמ' מגילה (דף ד') איתא, ואמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה כלילה ולשנותה ביום, סבור מינה למקרייה כלילא ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. ואיך סברו לומר כן, הלכא עיקר הקריאה ביום^ל.

על כרחך סברתם, דבאמת עיקר התיקון ממרדכי ואסתר היה לקרות את המגילה רק פעם אחת וממילא היו קוראין ביום, כי רוב המאות הם ביום, ואח"כ תיקנו חז"ל לקרות ב' פעמים, כלילה וביום, וכיון שכן בקריאת הלילה כבר ילאו ידי חובה מדברי קבלה ואח"כ ביום הוא דרבנן דעיקר התקנה היה לקרות את המגילה פעם אחת ועל כן היו קורין ביום אבל עתה שקורין ב' פעמים כבר ילא בראשונה ידי דברי קבלה^ל. ועל כן היה

לו. דלו יהא וזה ספיקא דדינא, הרי הוכיח האליהו רבא (סי' כ"ב) מן הש"ס דברכות (דף ס') דשאני ברכות שהחיינו דאינו עובר על לא תשא וכו' ועוד ראייה ממ"ש הטור בהל' פסח סי' תל"ב בשם בעל העיטור [על המחלוקת אם לברך שהחיינו על בדיקת חמץ] ומסתברא רשות הוא, וע"ש בהגהת הגאון מהרלנ"ח (ס"ק ב').

לז. קושייתו צ"ב, דמנין לו שעיקר קריאה ביום, והרי אפשר שדברי הנו"ב הם לאחר מסקנת הגמ' (ואין לומר שראיתו היא מהמקור שהביא הנו"ב והטו"א לדבריהם, מלשון הפסוק והימים האלה נזכרים ונעשים, שמשמע שהזכירה היא ביום, שרבינו כתב שהסיבה היא משום שרוב המצוות הן ביום). וצריך לומר שהקושיא היא מהמשנה (מגילה כ' ע"א) כל היום כשר לקריאת המגילה וכו', שממנה מוכח שקריאת המגילה ביום. ועיין טורי אבן ושפת אמת שהקשו ממשנה זו על דברי הגמ', ויעו"ש מה שתירצו.

לח. ויש להעיר על דברי רבינו שהנו"ב, שממנו הוכיח רבינו שקריאת המגילה של היום היא מדברי קבלה והקריאה של הלילה היא דרבנן, כתב שכאשר עומדים בפניו קידוש לבנה

ו ביום שושן פורים יש בו גם כן הארה נפלאה, על כן יש לשמוח בו ולעשות סעודה וטוב לב משתה תמיד:

מקום לטעות שחכמים תיקנו לקרות את המגילה כלילה ולמיתני מתניתין דידה ציממא, אלא שהאמת אינו כן. ועל כן שפיר דעת הרמב"ם וסייעתו דאין לצרך פעם שנית שהחיינו דכזר ילא עיקר החיוב כלילה.

אבל להלכה כזר פסק הרמ"א (סי' תרכ"ז ס"א בהג"ה) לצרך גם ביום, וכן המנהג בכל מדינות אלו כמו שהעיד הרמ"א (שם) ל"ט:

ו) ביום וכו' דאנו רואים דבחנוכה ואפילו בראש חודש דאיקרי מועד מדאורייתא ויש בו מוסף נוהג אכילות, רח"ל, אליבא דכו"ע, וששן פורים הלל הביא הרמ"א בהגה"ה סי' תרכ"ו סעיף ד': וי"א דאין אכילות נוהג

וקריאת המגילה ומסתפק את מי להקדים, אין סברא לומר שיקדים את המגילה מכיון שהיא מדברי קבלה והקידוש לבנה מדרבנן בלבד, משום שקריאת המגילה של הלילה גם היא מדרבנן ורק הקריאה של היום היא מדאורייתא. ולפי דברי רבינו שאם קורא בלילה מקיים את קריאת המגילה מדברי קבלה א"כ יש להקדים את הקריאה לקידוש לבנה מטעם זה. וצריך לומר דס"ל לרבינו שמאחר שאינו מחוייב מדברי קבלה לקרות את המגילה בלילה אלא רק ביום, אף שלאחר שיקרא יקיים את המצוה מדברי קבלה, אין חשיבות לקריאה כדברי קבלה שיקדים אותה לקידוש לבנה מטעם זה, ודוחק.

לט. ויש להבין איך יתורץ לפי זה קושיית רבינו על הגמ' שסברה שאין צריך לקרוא את המגילה ביום, וצ"ע.

מ. כמו שאמרו בערכין י' ע"ב.

בפורים לא צי"ד ולא בט"ו, וכן נוהגין, עכ"ל.

ובזוהר פנחס (ד' רנ"ו ע"א): אוף הכי אילן למנטרין חגין וזמנין לאינון יום טוב שנים שנים שבעה שבעה, שנים שנים תרין יומין דראש השנה ותרין יומין דשבעות, ובגין לאינון תרין מינייהו בספק הא אית שני ימי פורים באתרייהו, עכ"ל.

ובתקוני זוהר (תיקון חד ועשרין דף נ"ד ע"א) ואילן אינון לאוקרין ימים טובים וחגין לאינון שנים שנים, תרין יומין חד דראש השנה וחד דשבעות, תרין יומין דפורים^{מא}, עכ"ל.

ועיין בלקוטי נבי החדש בהמכתב שנדפס שם מהג' הא' מהר"ל מזדיטשוב מה שכתב במעלת יום זה^{מב}, לכן כתבתי בפנים שיש לעשות סעודה ולקטוח וטוב לב משתה תמיד^{מג}, ועל ישראל שלום.

מא. ובהג' הגר"א גרס שם: תרין יומין דראש השנה ויום הכפורים, תרין יומין דעצרת, שבעה וכו', לכאורה נראה שהגר"א יגיה כן גם בזוהר פנחס שהביא רבינו, ולפי דבריו אין לדברי רבינו מהתקוני הזוהר ומהזוהר.

מב. לא מצאתי, אבל כפה"נ שכוונת רבינו למה שהביא בספר מלבוש לשבת ויו"ט (פורים) בשם העטרת צבי, שסעודת שושן פורים היא כאלו התענה ב' פעמים משבת לשבת וסעודה ומשתה של פורים בי"ד הוא כאלו התענה פעם א' משבת לשבת, הרי כי שושן פורים הוא גדול יותר מפורים, עכ"ל.

מג. ברמ"א (סי' תרצ"ה ס"א) כתב שחייב במשתה ושמחה קצת בשני הימים, וכן כתב בחיי אדם (סי' ק"ה סעי' ל"ה), שנוהגין בשמחה ומשתה קצת בשני הימים אבל אינו מדינא כלל וכלל וכו'. אבל רבינו סובר שצריך לעשות סעודה ממש בשושן פורים, ויעויין שו"ת מנחת אלעזר

(הדרת שלום, מהדו"ב) בכמה מקומות נהגו שלא לומר תחנון בשיתסר ושיבסר ואומרים שכן נהג הרה"ג ר' אברהם דוב ז"ל מאווריש בעל ספר בת עין, ולא ידעתי טעמו^{מד}.

ומספר לקוטי תורה לחו"ז הק' ר' מרדכי מטשערנאביל במאמרי פורים בד"ה כתיב שפתותיו שושנים וכו' נראה דאין לנהוג כן, אך היבא דנהוג נהוג:

(הדרת שלום, מהדו"ב, הוספה) בשו"ע סימן תרפ"ח סעיף ח', בן עיר שהיה צספינה או צדך ולא היה זידו מגילה ואח"כ נזדמנה לו צט"ו קורא אותה צט"ו, עכ"ל, והוא מצצלי הלפט (סי' קצ"ה) על פי הידושלמי.

לפי מצ"כ המרדכי (מגילה סי' תשע"ה) צטעס שאין אנו חוששים לקרות צצ' הימים מצוס ספיקא דיומא, לכיון שאנן צקיאין צקציעא דירחא

(ח"ב סי' ה') שכתב גם הוא כן, והביא שכן הוא בספר מנהגים והביא לכך עוד ראיות, יעו"ש, ונתן טעם לכך שנהגו להרבות בו בשמחה יותר מביום י"ד, ועיין גם בספר אבן ישראל (לרי"ב ברוין דף נ' ע"ב) שכתב ביאורים במנהג זה. ויש לעיין בבני הכרכים שמקיימים את הפורים ביום ט"ו, האם יעשו סעודה ביום י"ד, והאם יעשו אותה גדולה יותר מסעודת יום ט"ו, ויש לתלות את הנידון בטעמים שכתבו האחרונים, ודו"ק.

מד. ויעויין תורת חסד (להגה"ק ר' לייבל אייגר מלובלין, צ"ה ע"א) שפירש הטעם משום שהיה סלקא דעתך בגמ' מגילה (ב' ע"א) ואימא שיתסר ואימא שיבסר, וכ"כ בעטרת ישועה (עה"ת, קט"ז ע"א) ובשו"ת ברוך השם (סי' ל"ו). ויעויין שו"ת כוכב מיעקב (בסופו, בהגהות על הירושלמי (מגילה פ"א ה"ד) בשית עשר ביה שרון למיבנא שיר ירושלים די לא למיספד, בשבעת עשר ביה קמין עממיא על פליטת ספריא והוי פרקן. וכתב ע"ז: מכאן יש סמיכה גדולה למה שנהגו שאין נופלין על פניהם בשיתסר ושיבסר, עכ"ל.

וכתיב ולא יעבור לא עבדינו, הוא לכאורה נגד דין זה, לכיוון ללהמרדכי יש איסור לפרזים לקרות בט"ו מחשש ללא יעבור, לא מצעיא להרט"ז (ס"ק ט') דס"ל דיקרא צברכה.

ובלא זה סברת הרט"ז תמוה מאד איך שייך לפרזי לומר בט"ו וליוונו כיון שעבר הזמן.

ואריך לדחוק לדעתו ז"ל כיון שאז הציווי למוקפין גם הפרזי שנאנס ולא היה יכול לקרות בי"ד מצוה לכלול את עצמו עם המוקפין ויכול לצרף אשר קדשנו במצוותיו וליוונו, ולא גרע מהלל דראש חודש דמצרכים אשר קדשנו במצוותיו וליוונו על המנהג, ובפרט בכאן שהירושלמי סובר דאריך לקרות יכול לצרף ג"כ.

אלא דהמג"א (ס"ק י"ב) והפרי חדש (ס"ק ח') סבירא להו צאמת דיקרא בלא צרכה, אלא אעיקרא דמילתא קשה הלל אדרבה יש איסור בקריאה בט"ו.

וא"ל שהירושלמי סובר דחשש ולא יעבור הוא דוקא אחר שני הימים כשקורא בשעה עשר.

אך קשה איך יחלוק המרדכי על הירושלמי, וא"ל ללהמרדכי חשש דלא יעבור הוא רק לקבוע כן לכל ישראל שיקראו גם בט"ו, אבל ליחיד אין חשש ולא יעבור כלל: